

भारतीय शिक्षा बोर्ड

MARKING SCHEME 2026-27

Subject- संस्कृतम् (कोर्स - ब) (कोड सं.-०३५) कक्षा-१०

Q. No.	Expected Answer/ Value Points अपेक्षित उत्तर / मूल्य-बिन्दु	Distribution of Marks
--------	--	-----------------------

निर्धारित समय: - होरात्रयम्

पूर्णाङ्कः:- 80

खण्ड: - 'क' (SECTION-A)

१. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा यथानिर्देशम् उत्तरत-

10

(अ) एकपदेन उत्तरत

2x1=2

(i) अशीतिवर्षीयं

(ii) अनुकरणीया

(iii) महापुरुषः

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

2x2=4

(i) सः आम्रवृक्षस्य आरोपणे तल्लीनः आसीत् ।

(ii) महापुरुषेण आरोपितस्य वृक्षस्य फलानि अन्ये खादिष्यन्ति ।

(iii) महापुरुषस्य वचनं श्रुत्वा सः नगररक्षकः उक्तवान्- अनुकरणीया एव सज्जनानां सज्जनता ।

(इ) अनुकरणीया सज्जनता, परोपकारी (अन्यत् किमपि समुचितम्)

1x1=1

(ई) यथानिर्देशम् उत्तरत -

3x1=3

(i) (क) कर्तव्यपरायणः

(ii) (ख) सज्जनानाम्

(iii) (ग) अहम्

(iv) (ग) अवलोकनेन

रचनात्मकं कार्यम्

२. भवान् मयंकः प्रयागे पठति । स्व- अध्ययनस्य प्रगतिविषये ज्येष्ठ-अग्रजं प्रति लिखिते पत्रे रिक्तस्थानानि पूर्यित्वा पत्रं च पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखतु ।

10x½=5

- (i) प्रयागतः
- (ii) सादरं नमः
- (iii) कामये
- (iv) मम
- (v) पञ्चवादने
- (vi) सप्तवादनपर्यन्तम्
- (vii) प्राप्तम्
- (viii) दूरीभूता
- (xi) प्रणामाः
- (x) मयंकः

३. प्रदत्तचित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया पञ्चवाक्यानि संस्कृतेन लिखत ।

5×1=5

- (i) इदं चित्रं गुरुकुलस्य अस्ति ।
- (ii) अत्र आचार्यः छात्रान् पाठयति ।
- (iii) सर्वे वृक्षस्य अधः उपविष्टाः सन्ति ।
- (iv) अत्र एकः शशकः अस्ति ।
- (v) अत्र एका चटका एकश्च मृगः स्तः ।

अथवा

- (i) 'दीपावलिः' पर्व कार्तिकमासस्य अमावस्यायाम् आयाति ।
- (ii) इदम् उल्लासमयं पर्व अस्ति ।
- (iii) अस्मिन् पर्वणि रात्रौ दीपानां पंक्तयः शोभन्ते ।
- (iv) बालकाः विस्फोटकान् स्फोटयन्ति मिष्ठानं च खादन्ति ।
- (v) रात्रौ जनाः लक्ष्मीपूजनं कुर्वन्ति ।

४. अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनूद्य लिखत - (केवलं वाक्यपञ्चकम्)

5x1=5

- (i) मोहनः गृहं गच्छति ।
- (ii) नदीम् उभयतः वृक्षाः सन्ति ।
- (iii) यूयं सर्वे गृहम् अगच्छत ।
- (iv) ते बालिके नृत्यम् अकुरुताम् ।
- (v) बालकाः भोजनं करिष्यन्ति ।
- (vi) यूयं सर्वे कार्यं करिष्यथ ।

खण्डः 'ग' (SECTION-C)

25 अङ्काः

अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्

५. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कुरुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

4x1=4

- (i) प्रकृतिः + एव
- (ii) आपेदिरे + अम्बरपथं
- (iii) क्रोधः + हि
- (iv) जनस्तम्
- (v) प्रत्यवोचत्

६. रेखाङ्कितपदानां समासं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

4x1=4

- (i) (B) कुशः च लवः च
- (ii) (C) वृक्षोपरि
- (iii) (A) स्थिता प्रज्ञा यस्य सः
- (iv) (D) यथासमयम्
- (v) (C) कृशः कायः यस्य सः

७. रेखाङ्कितपदानां प्रकृति-प्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 4x1 = 4

- (i) (C) कुपित + टाप्
- (ii) (A) महत्त्वम्
- (iii) (D) दृश् + क्त्वा
- (iv) (A) देव + डीप्
- (v) (D) बुद्धिमती

८. वाच्यानुसारम् उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितं संवादं पुनः लिखत- (केवलं प्रश्नत्रयम्) 3x1=3

- (i) (B) गम्यते
- (ii) (B) त्वया
- (iii) (B) मया
- (iv) (D) उत्सवः

९. कालबोधकशब्दैः अधोलिखित-दिनचर्या पूरयत- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 4x1=4

- (i) सार्धं सप्त
- (ii) दश
- (iii) पादोन एकादश
- (iv) सपाद त्रि
- (v) षड्

१०. मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितैः अव्ययपदैः अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत- (केवलं प्रश्नत्रयम्) 3x1=3

- (i) अद्य
- (ii) शनैः शनैः
- (iii) विना
- (iv) ह्यः

११. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कित-अशुद्धपदाय उचितपदं चित्वा वाक्यानि पुनः लिखत- (केवलं प्रश्नत्रयम्) 3x1=3

- (i) (B) पठसि
- (ii) (C) उपवनम्
- (iii) (C) दुर्बलः
- (iv) (B) एकः

खण्ड: 'घ' (SECTION-D)

पठितावबोधनम्

30 अङ्काः

१२. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -

5

(i) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x½=1

(क) बंकिमचन्द्रः

(ख) न्यायाधीशः

(ग) आरक्षी

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x1=2

(क) कर्मचारी न्यवेदयत्-यत् इतः क्रोशाद्वयान्तराले कश्चिज्जनः केनापि हतः ।

(ख) न्यायाधीशः आरक्षणम् अभियुक्तं च तं शवं न्यायालये आनेतुमादिष्टवान् ।

(ग) स्व-स्वपक्षं न्यायालये आरक्षी अभियुक्तश्च स्थापितवन्तौ ।

(iii) यथानिर्देशम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x1=2

(क) मृतम्

(ख) आदिष्टवान्

(ग) दोषभाजनम्

१३. अधोलिखितं पद्यं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत -

5

(i) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x½=1

(क) बली

(ख) वसन्तस्य

(ग) करी

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x1=2

(क) वसन्तस्य गुणं पिकः जानाति ।

(ख) करी सिंहस्य बलं जानाति ।

(ग) गुणी जनः गुणं जानाति ।

(iii) यथानिर्देशम् उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2×1=2

(क) बली

(ख) करी

(ग) पिकः

१४. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत –

5

(i) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x½=1

(क) स्वशुण्डेन

(ख) कूर्दित्वा

(ग) बकः

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2×1=2

(क) बकः शीतले जले स्थित्वा सर्वेषां रक्षायाः उपायान् चिन्तयिष्यति ।

(ख) गजं वृक्षात् वृक्षं प्रति धावन्तं दृष्ट्वा सिंहः हसति वदति च ।

(ग) सर्वे पशुपक्षिणः परस्परं वनराजपदाय कलहं कुर्वन्ति ।

(iii) यथानिर्देशम् उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2×1=2

(क) हसति

(ख) विविधपदमलङ्कुर्वाणैः

(ग) अहम्

१५. अधोलिखितानि रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

4×1=4

(i) कस्मात्

(ii) कीदृशम्

(iii) कया

(iv) कुत्र

(v) कस्य

१६. मञ्जूषायाम् प्रदत्तशब्दानां सहायतया अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं पूरयित्वा पुनः लिखत-

4×1=4

(i) पुत्राय

(ii) विद्याधनम्

(iii) पिता

(iv) उक्तिः

१७. अधोलिखितश्लोकस्य भावार्थं रिक्तस्थानानि मञ्जूषाप्रदत्तशब्दानां सहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत - 4×1=4

(i) स्वकीयम्

(ii) इच्छति

(iii) कर्म

(iv) कल्याणकरम्

१८. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानुकूलम् उचितार्थं चित्वा लिखत - (केवलं प्रश्नत्रयम्) 3×1=3

(i) (ग) मैत्री

(ii) (घ) दशनैः

(iii) (ग) धनम्

(iv) (घ) अश्वाः